

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright
15. 04. 2013.

Slobodan kvadrat prostora

Slobodan kvadrat prostora
2013

Prvi put objavljeno u časopisu Ispod pločnika
broj 12, veljača 2013. www.ispodplocnika.net
<http://www.ispodplocnika.net/tekstovi/slobodan-kvadrat-prostora>

<http://anarhisticka-biblioteka.net>

2013

Opisati težinu i slojevitost osjećaja koji me guraju u egzistencijalno ludilo ili biološku smrt bilo bi isto što i pokušati opisati noviju povijest grada Zadra. Nacionalizam, rat, demografska purifikacija, standardizacija jezika, tranzicija, privatizacijska pljačka. Temelji ovog društva. Konteksti ovih područja.

Ključne riječi. Dvadeset godina okupacije.

Najbolje ste iskoristili prednosti autoceste. Rast. Razvoj. Napredak. Kaže mi na autostopu, poduzetnik iz Metkovića. Sin studira međunarodni menadžment. Mercedes je na automatskom pilotu. Ne rukuje luksuzom. Hrvatski san. Na narodnom radiju, naša domovina. Prolazimo Liku. Tješakoba. Tek doma, suze su krenule odgovarati odvratnoj budali sa kojom bi trebao suosjećati bliskost. Prevrćem se u umoru vlastitog razmišljanja. Iluzija slike.

Nemam snage. Odvajam se. List papira. U zatvorenom kavezu. Pronalazim se u repetitivnom izmjenjivanju spavanja i budnosti. Ritam koji gubi osjećaj za vrijeme. U svom svojem ludilu, u svim svojim lucidnim impulsima. Konflikt ekspresije i forme. Objekt. Kocka. Multitudna strukturanost osobnog. Spisateljske sposobnosti ograničene su mi na desetke slova krnjave abecede, desetke riječi mutavog jezika. Sjedni, jedan. Da, nikad nisam naučio abecedu, ni razliku između č i ć. Ne znam tablicu množenja, ni mjesece u godini. Dosta toga neznam. Kako živiš. Na margini. Napuštajući društvo i vitalne mu institucije. Nikad nisam želio biti radnik. Ni muškarac ni žena. Ni vaš hrvat ni vaš srbin. Ja, kao međudnos želja, strasti, odnosa, snova, ideja, aktivnosti, projekata, doživljaja i eksperimentiranja. Ja. Pokušaj preuzimanja života u vlastite ruke. Kontekst. Funkcija. Program. Podjela rada. Reprodukcijska. Instrumentalizacija društva, desocijalizacija osjetilnog života. Alijenacija. Perem sa sebe svaku ulogu koju mi nameće društvo. Rješenje. Život jednak nuli. Život pod matematičkim znakom. Jednakost ispred slobode. Politička promjena ispred transformacije svakodnevnog života. Potlačenost. Privilegije. Vlast. Kolektivni identitet. Kolektivna odgovornost. Kolektivna krivnja. Funkcionalne potrebe totalizirajuće cijeline tonalnosti. Rat. Uzbuna. Rušenje. Akustičnost socijalističke gradnje. Nejasna jeka društvene strukture. Nejasan odnos tonova. Cjelina. Tonalitet. Svaki ton teži tonalnom centru. Od malih nogu, u konfliktu s društvom. Male noge. Od laži. Koristim ideje. Ideje koriste mene. Apstrakcija kao uporišna točka. Sloboda. Nema je bez

mog subjektivnog doživljaja. Što više njegujem apstraktno, to mi se više osiromašuje praktična imaginacija. Gubim dodir. Diskurzivan i rastresen, sterilne egzistencije. Bježali smo preko mora, sad ugušeni, u oblacima dima i alkohola. Refleksija međuigre događaja. S poteškoćom slažem riječi kroz kanale vladajućih ideologija. Jezik se odvaja izbodenog tijela. Kontekst, čijim ulogama vješto izmičem, zaokružio me. Doživljavao sam svijet kroz personalne odnose. Širi društveni procesi doživjeli su mene. Determinirajuća cjelina. Šahovnica. Subjekt. Mreža dominacije naših života. Kalupi, konstrukti i strukture koje se pune našim životima. Zajednica Duhova u mašini. Zajednica rada i robne razmjene dekorirana nacionalnim, religijskim, etničkim, rasnim ili subkulturalnim ideološkim konstrukcijama kojim vladajući poredak stvara identitete kroz koje kanalizira individualnost i pobunu. Politički program. Okvir. Društvo kojem dajemo život. Kapitalizam kojem dajemo lice. Nostalgiju za socijalističkim vremenima zaobilazim. Radnička koncepcija proleterijata. Objektivna revolucionarnost koja će preuzeti oslobađajuća sredstva za proizvodnju. Dominantna ideologija progresa koja izjednačava tehnološki razvoj s društvenim oslobođenjem. Pozitivan projekt proleterijata, objektivne povijesne misije. Kvantitativna iluzija najmanjeg zajedničkog nazivnika. *Kolonizirane talijanske obitelji s osmjehom pozdravljaju oslobođenje grada, prateći kolonu, brišući trag.* Od romantičnih boja analognog aparata do digitalnih piksela kapitalističke države. Stručnjaci svih škola pozivaju nas da ne napuštamo liniju napretka. Otudjenost pokreta. Stvaralačka autonomija. Hijerarhija. Slobodna inicijativa. Autoritet, norme, moral, vlast, zakon, društveni ugovori i svakojaki vrazi. Statičnost. Veze koje se formiraju u strukturu. Član. Cjelina. Subjekt individualiziran izvan totalizirajuće cjeline naivna je pretpostavka. Segment. Diskriminacija. Strukturiram identitet po uvjetima vlastite potlačenosti. Žrtva. Paralizirajući strah. Strahom zamagljeno sjećanje i pokret. Ruke su mi se prestale znojiti na prizvuk riječi Srbini. Crno. Analogija dualnosti podijeljenog sela. Analogija dualnosti postavljanja problema. Život. Grad. Nešto je smekšalo sliku. Iako smo prefarbali natpise na obiteljskoj kući. Kreč brzo blijedi. Sjećanje se brzo oblikuje. Zrak se ratom liberalizira. Opustošena zajednica drveća, grmlja, polja i životinja. Tranzicija. Izmjene stanovništva. Dekolonizacija industrije. Utvrđivanje gradiva privatnog vlasništva.

Tražiti suučesnika u vlastitim tenzijama zvuči romantično, gotovo nemoguće u kontekstu manje sredine. Tegobna i obeshrabljujuća slika statične monstroznosti koja orkanskom burom paralizira svaki impuls života. Svaku težnju za determinirajućim životom. Bez kritike, bez otpora. To je Zadar. Političko, poslovno i crkveno. Sistematsko uništavanje grada. Bog. Domovina. Obitelj. Nebeska vizija civilizacije. Zemlja. Vlast griješne vrijednosti novca. Država. Negativne funkcije koje štete jednom a beneficiraju drugog. Ideja potčinjena fizičkim mjestima i fizičkim tijelima koji je realiziraju. Grad koji gradi zidove. Ljudi koji si crtaju okvire.

Dijelovi mene oduzeti su i okupirani. Što okupira tvoje vrijeme. Rad. Obitelj. Škola. Institucije. Banka. Uloga. Identitet. Nacija. Funkcija. Program. Podjela rada. Reprodukcijska uloga i strukture društva. U moru beskraja valova. Kmetovi teških lica prate sliku i zvuk. Očaj pred zatvorenim vratima kaveza. Teorija se prelijeva s praksom. Iskra. *Društvo stvara ništa.* Fraza kojim opisujemo isprepleteni set aktivnosti i odnosa između pojedinaca koji imaju tendenciju da se reproduciraju u određenom kontekstu. Odbacivanje. Prekidanje. Potpirivanje imaginacije. Komunalna vatraca koja otapa smrznutu sliku grada. Tjelesna toplina. Susjedi koji nakon jake nevere pokušavaju izaći iz zatvorene katastrofe tržišne ekomonije i uništenog okoliša. Prijatelji koji pokušavaju uništiti zatvorenu kocku države, patrijarhata i ekonomije, bježeći od najamnog rada, bježeći od rigidnih rodnih uloga. Vlastiti snovi. Potrebe. Kolektivni trenuci. Želje. Moram ih odražavati u kreativnom stvaranju vlastitog života po vlastitim uvjetima. Širiti slobodu sa slobodom drugih. Slobodno se povezivati. Preuzimati odgovornost za sebe i vlastiti život. Preuzimati život u vlastite ruke. Direktno.

Ključne riječi. Životi su nam okupirani.

živ. Grad u kojem nestaje različitost životnih oblika. Morbidnost. Smrt. Ekipa se zabavlja na Kapetanskom¹. Zaobilazimo mjesta u kojima smo nelogični bez novca. Maleni autonomni prostori nam ublažavaju pritisak. Prekidamo tok vremena. Razgibavamo tijela. Osmjehom lice. Pokretom ples. Pokušavamo zauzeti prostor i vlastite živote. Politika i prostor. Mjesto zajedničkog okupljanja, mjesto zajedničkog otpora. Mjesto uvjetuje život. Život uvjetuje mjesto. Urbani prostor. Profit i društvena kontrola. Bijeda egzistencije. Poniženost tijela. Lojalan subjekt, dobar državljanin, marljiv radnik, strastven potrošač. Društveni kontekst uvjetuje i determinira moj život, društvo me oblikuje po vlastitim potrebama. Svaki aspekt, svaki segment. Ipak, ne želim vlastito ropstvo.

Slika ima pozadinu. Zajednice ljudi koje vode živote autonomno, u slobodnom susretanju vlastitih potreba i želja. Tisuće bezdržavnih društava koja su održavana milenijima. Tisuće različitih točkica na planeti, otkriva tisuće situacija suživota bez dominacije i vlasti, bez države, bez sestre joj crkve i majke ekonomije. Bez dominacije. Oko sebe. Tenzije, otpor, borbe. *Od radnika iz 19. stoljeća koji se bore protiv kapitalizma, vjerujući sebi umjesto ideologijama autoritarnih političkih partija do domorodaca koji se odupiru kolonizaciji, braneći svoje tradicionalne, horizontalne kulture.* Postojala su i postoje mjesta u kojima ljudi uspijevaju održati dodir s vlastitim životima, s vlastitom okolinom. Ljudi koji znaju živjeti svoje živote i organizirati se bolje nego bilo koji ekspert, bilo kakva vlast. Lokalni antiautoritarni projekti i življenja. Svaki novi početak koji je mijenjao cijelo vrijeme. Za sebe. Svaka autonomnost koja je prekidala, zazirala od interesa tržišta, interesa vladajuće ideologije, interesa vladajućeg poretka.

Zašto je moj život daleko od mojih želja. Kako da ga transformiram. Vidim riječi. Oči. Čujem u razgovorima. Osjećam prazninu. Umor i san.

¹ Park Kapetanski nalazi se na poluotoku, a smješten je na bedemu iznad uvale Foša. Mjesto na kojem smo odrasli. Danas je Kapetanski napušteno košarkaško igralište, bez koševa i javne rasvjete koje čeka na svoju injekciju krupnog kapitala kako bi se, poput perivoja Kraljice Jelene i mnogih ostalih zelenih i javnih površina u gradu Zadru, pretvorilo u vrijedno građevinsko zemljište ili ugostiteljski objekt. Valja napomenuti da je Kapetanski pod upravom Sveučilišta u Zadru koje je već jednom pokušalo staviti čelična vrata na njegov ulaz, međutim, žitelji poluotoka su pod okriljem noći, ta ista vrata s bedema bacili u more.

Korporativno preuzimanje resursa. Priroda. Ekonomija. Ljudi. Robna razmjena kao jedini način realiziranja života. Rad. Nekad nas je definirala proizvodnja, sad nas definira i spaja potrošnja. Roba je prva prešla i potvrdila granice. Blještavilo novih investicija. Privatno ropstvo. Mobilnost. Svi smo potrošni i zamjenjivi u decentraliziranom proizvodnom procesu. Divna kapitalistička egalitarnost u kojoj smo svi jednaki nuli. Dnevni poslovi, privremeni rad, uslužni sektorski poslovi, kronična nezaposlenost, crno tržište, beskućništvo i zatvor. Kapitalizam je piramidalna šema. Pozicije i uvjeti se mijenjaju. Svijet oko nas se modificira. Velike mase potlačenih usisane u mehanizme koje su u sukobu s jučerašnjim ideologijama. Stari koncepti ne odgovaraju novim zahtjevima. Nesigurni, oduzeti i potrošni. Stopljeni u masi globalnog kapitalizma. Kružni tokovi zamjenjuju semafore. Lijevo-Desno. Mučnina, fizička. More mi djeluje nesigurno. Isplovljavamo u oluji. Gušimo se. Levijatan. Dno je od mulja i govana. Temeljima društvene stvarnosti, događaji su se segmentirali u službenu povijest. Hrvatsko-srpsko pitanje je riješeno. Druge izostavljamo. Istina o domovinskom ratu. Sjećanje i politika. Umjetnost vladanja. Praksa poniznosti. Kora kroz koju ulazim u pakao. Tišina u kojoj čujem zvuk. Mrak u kojem ne vidim ništa.

Jutro. Probudio me zvuk oslobađajuće presude Generalima. *Vojno-re-darstvena akcija Oluja nije udruženi zločinački poduhvat. Preko 250.000 Srba vraća se svojim kućama nakon saznanja da nisu bili protjerani.* Pravda je presudila. Rat je gotov. Problemi su riješeni. Povijesni dan, stoljetnih težnji, hrvatskoga naroda. Flesh. Kroatizacija. Biznis. Keš. Kapitalni poslovi stisnutih ruku. Rukovodstvo suprostavljenih strana istoga subjekta. Biznis ne poznaje domovine. Tko nije uspio izvući korist, izvlači pištolj. Pucaj si u glavu. Hidra. Nove glave na beživotnom tijelu. Od dragovoljca do policajaca. Od švercera robe i oružja do poslovnih ljudi i političara. *Stile Libero.* Najveći diler heroina u Dalmaciji je na slobodi. Nevažno. Od početnih krađa i akumuliranja kapitala do utvrđenih temelja i stupova društva. Od protofašističkog grada u Italiji do fašističkog grada u Hrvatskoj. Debljina. Glumci se izmjenjuju na pozornici. Robovi i gospodari. Međunarodna zajednica je potvrdila legitimnost hrvatske države. Bez mrlje. Bez traga. Uokvirili smo i identificirali se sa slikom. Dalma. Država i Crkva priređuju mise. Ovce se vesele svojim čobanima. Čobani

se vesele svojim ovcama. Branitelji, preudane udovice i udruge se vesele svojim plaćama. Učenici se vesele sa svojim roditeljima. Profesori se vesele sa svojim poslodavcima. Poslodavci se vesele svojim zaposlenicima. Uzajamna ljubav reproduciranog ropstva. Show. Suprostavljene pjesme režimskih kičmenjaka. Zvuk. Kavez. Smrt. Sekvencija uzvika Istine, Pravde i Slobode formira se u ispraznu frazu zastrašujuće harmonije totalitarizma.

Potreba za vjerom. Potreba za gospodarem. Uzdah mi prestaje gdje počinje bol. Zrak je nepodnošljiv. Kiša. Veselje. Gospodari. Sluge. Težina koraka. Praznina pogleda. Apsurd nacionalizma.

Zadar je doživio rat. Rat koji rezultira bijedom egzistencije koja je ogoljena od bilo kakve radosti življenja. Umjetan osjećaj društvene stvarnosti. Temelji ovog društva. Konteksti ovih područja. Sve je ostavilo crte. Osmansko carstvo, Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija, Italija, oslodođenje grada 44`, rat 91`. *Rane stoljetnog ropstva, kolonijalizma i genocida ne zacjeljuju*. Naseljavanje, seljenje, konvertiranje, pokrštavanje, porobljavanje, poubijavanje, vladanje. Masakriranje. Esencijalno, heterogeni kaos koji traži vlastite crte lica. Oluja za olujom ostavlja za sobom bure baruta. Sve je puno žrtava. Toliko isprepletenih okolnosti, toliko događaja i života. A sve, prebojano u par jednostavnih boja, u par jednostavnih perspektiva. Paraliziranog tijela, ideologija povlači posljednje crte vlastitog portreta. Moralisti svih škola pozivaju nas da ostanemo na mjestu. Društveno tkivo postaje nepomična slika. Kamen i drača. Okvir i slika.

Slobodne struje zapadnog kapitalizma uzdrmale su monolitni brod socijalističke flote. Par, nepar, bim, bam, bum. Nacionalizam se iskoristio za stvaranje i potezanje starih nacionalnih linija i mitova. Incestuoznost homogenog konstrukta pokazuje retardaciju vlastite djece. Iskorištavane mase pretvorene u gorivo za nacionalizam i religiju. Socijalistički lideri prelaze u nacionalističke. Bol rata u sudaru s kapitalitičkom stvarnošću. Državni vrhovi. Nacionalni interesi. Glad. Zaleđene slike tv ekrana. Čudovište je ugrizlo. Propaganda. Bjesnoća. Redoslijed prizvuka agresije, obrane, agresije formira se u isplanirani pothvat tonalnih centara. Do zadnjeg trenutka glasovi su prislušivali vjetar. Teško je bilo biti siguran, na mjestu. Miris paljevine. Susjedi se razdvajaju. Mrak. Protjerivanje srpskog stanovništva, rušenje srpskih kuća, okupiranje srpskih stanova,

uništavanje srpske imovine. Izmjena kadra. Protjerivanje hrvatskog stanovništva, rušenje hrvatskih kuća, uništavanje hrvatske imovine. Pljačka i čišćenje. Matematički zadatak riješen jednostavnom funkcijom dijeljenja. Povlačimo crte koje smo označili. Popunjavamo kockice koje smo očistili. Uzajamna mržnja reproduciranog ropstva. Mir. Rat niskog intenziteta. Mrak. Isti jezik podijeljen na dva različita, isti čovjek podijeljen na dva dijela, isti život podijeljen na dvije strane. Povijesna linearnost i životna dualnost. Kraj u samom početku. Smrt u samom životu.

Snovi me vraćaju u osjećaj bespomoćnog pokušaja kretanja kroz gustocu tenzije ratnih godina. Bol koja ne ostavlja mira i nateže otupjele vrhove zahlađenog tijela. Noge mi se grče. Pjena. Spužvasta kakvoća tijela u sudaru s hladnim valovima podivljalog mora. Susjedi. Dvorište, ulaz, stan, balkon. Horizontalan pogled vertikalnih veza. Zvona. Linije preko neba. Paralizirajući strah. Svijest mi se rađa linearno s ritmom uzbune. Prasad granata odjekuje u mraku skloništa. Akustika je savršena. Zidovi su propusni. Besprijeekorna orkestracija ritmike rata. Totalizirajuća tonalnost analogno s totalizirajućom strukturom društva. Nered. Mrak. Ne vidim ništa, a osjećam sve. Tišina.

Metodologija sveučilišnih predstava mi ne pomaže. Intelektualizam. Deformacija inteligencije. Znanstveni racionalizam univerzalnih zakona. Kvantitativna racionalnost ekonomije, identiteta, mjerenja, koja simultano izjednačava i atomizira sve stvari i sav život, ne prepoznajući nikakav odnos osim odnosa tržišta. Racionalnost. Deformacija razuma odvojenog od života. Sve osim kase na šalteru. Sve osim sebe. Začarani krug. Pitomi psi. Divljina. Oslonit ću se na sebe. Impuls i ekspresija. Nesputana sila vlastitih želja. Eksperimentiranje i avantura. Istraživanje. Nek me zovu vagabundo. Napustio sam školu, ali ne i kapacitete uma. Napustio sam radno mjesto, ali ne i život. Funkcija. Specijalizacija. Uloge. Najamni radnici sveučilišta, u intezivnom osjećaju bliskosti s Gradom. Elitizacija. Pustinja. Gdje bi rasla stabla, raste profit. Izlomljena povijest grada. Nacionalni identitet. Bijeli golub s granatom. Neprijatelj. Atomizacija čestica društvenog života. Glorificiranje čitoće. Grad sve više nalikuje zatvoru. Kultura, muzej. Kamen. Zid. Na svakom koraku sterilan grad amputiranih mogućnosti. Hiperturizam. Kvadrat. Parcela. Nekretnina. Gentrifikacija. Karijes koji je zahvatio zube grada, širi se teškog zadaha. Sretni su u braku. Grad, Crkva, Sveučilište. Živim za drugog, sam nisam